

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DENİZLİ'DE DERİCİLİK FAALİYETLERİ*

Meruyert KOIZHAIGANOVA**

Ayşegül KOYUNCU OKCA***

ÖZET

Deri; var olduğu günden itibaren duygu, düşünce, zevk ve yaratıcılığı ortaya koyan ve sanatsal ürünlere kaynaklık eden, bir anlamda uygarlığın doğuşunu-gelişimini simgeleyen ve günümüzde hemen hemen her alanda karşımıza çıkan bir kültürel varlıktır. Dünyadaki en eski meslek grupları arasında yer alan dericilik çok çeşitli disiplinlere kaynaklık etmiş ve araştırmalara konu olmuştur. Denizli'de dericilik mesleği yüzyıllardır babadan oğula usta-çırak ilişkisi içerisinde devam ede gelen bir meslek olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmişte ahilik teşkilatının doğması ve yayılmasında önemli bir yere sahip olan Denizli, günümüzde ülkemizin önemli bir kösele üretim merkezidir.

Denizli'de dericilik geçmişi günümüze, günümüzü geleceğe taşıyan önemli ekonomik, sanatsal ve kültürel bir değerdir. Bu çalışma köklü bir geçmişe sahip dericilik kültürünü yaşatmak, gelecek kuşaklara aktarmak, ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtmak ve çeşitli disiplinlere kaynaklık etmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın gerçekleşmesi için yöntem anlayışımız ışığında amaca ulaşmada gerekli araçlar olan gözlem, söyleşi ve yerinde inceleme teknikleri kullanılmıştır. Gerekli verilere ulaşmak için Yeşilyuva Beldesi'ne (Acıpayam) ve Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesine gidilerek çalışanlar ile bire bir görüşmeler yapılmıştır. Deri üretim aşamaları ve ürüne dönüştürülmesi yerinde incelenerek fotoğraflar ile belgelenmiştir. Ayrıca literatür taraması yapılarak bu çalışmanın bilimsel bir tabana oturtulması sağlanmıştır.

Denizli, ismini dokumacılık kültürü ile tanıtmış, sanayi ve üretimin hızla yol aldığı bir şehirdir. Ancak Denizli'de dericilik sanatı da dokumacılık sanatı kadar derin bir geçmişe sahiptir. Denizli'de dericilik bu yörenin Selçuklular tarafından 17 Eylül 1176 yılında fethedilmesi ile

* Bu çalışma Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Koordinasyonu Birimi (BAP) tarafından desteklenen 2014HZL017 numaralı "Kültürel Bir Değer Olarak Denizlide Dericilik" isimli Hızlı Destek Projesi kapsamında ortaya çıkmıştır.

Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Pamukkale Üniversitesi Denizli Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Tekstil, Giyim, Ayakkabı ve Deri Teknolojileri Bölümü, El-mek: meruyertk@pau.edu.tr.

*** Yrd. Doç. Pamukkale Üniversitesi Denizli Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu El Sanatları Bölümü, El-mek: aysegulkoyuncu@pau.edu.tr.

başlamış ve Honaz kalesinin ele geçirilmesinden sonra burada ilk yöresel Türk dericilik faaliyetinin temeli atılmıştır. Türkmen boylarının Denizli'ye yerleşmesi ile birlikte dericilik daha da gelişmiş ve tabaklar Denizli merkezinde de faaliyet göstermeye başlamıştır. Denizli'de tabaklık bir dizi zorluklara rağmen varlığını devam ettirerek ayakkabı, çizme, cilt, silah aksesuarı ve saraçlık olarak gelişimini sürdürmüştür.

Deri insanoglununun gelişim süreci ile şekil almış, işlenmiş ve bugünkü değerine kavuşmuştur. Türk kültüründe dericilik sosyal hayatın her boyutunda kaliteli işçilik ve üstün sanat değeri taşıyan ürünler ile dikkati çekmektedir. Bu çalışmada dericiliğin tarihsel gelişimi, özellikle ilk izlerinden itibaren farklı ülkelerdeki yayılışı, Türk kültüründeki yeri, ahilik kurumunun öncüsü Ahi Evren ve dericiliğin Anadolu'daki parlak dönemine ahilik teşkilatının etkisi konularına değinilmiştir. Özellikle Denizli'deki dericiliğin gelişimi ve sorunlarına, Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) tarafından desteklenen "Mirasımız Dericilik" projesi kapsamında hayat bulan Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi ve buraya taşınan işletmelere, Yeşilyuva Beldesi'ndeki (Acıpayam) ayakkabı üretim atölyeleri ve bu atölyelerdeki kadın istihdamına dikkat çekilmiştir. Yapılan alan araştırması ve kaynak kişi görüşmeleri sonucunda aşağıdaki öneriler ortaya konulmuştur.

Denizli'de dericilik sektörü; geleneksel deri işleme teknikleri ile mesleğe devam etme çabaları, işleme tekniklerinde yenilik arayışına gidilmemesi, eğitilmiş personel açısından yetersiz kalınması, gerekli tanıtımların yapılmaması ve günü kurtarma politikaları yüzünden geçmişteki değerini kaybetmiş olsa da varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Tüm bu olumsuzlukların yerel yönetimlerin de desteği ile giderilmesi ve ülke ekonomisinde hak ettiği değeri alması için "Mirasımız Dericilik" projesi gibi projelerin artırılarak ve çeşitlendirilerek dericilik sektörünün sorunlarına çözümler aranmalıdır. Yeşilyuva Beldesi'ndeki (Acıpayam) ayakkabı üretim atölyelerinde kadınların çalışması tüm Türkiye'ye örnek teşkil etmeli ve dericilik sektöründe kadın istihdamı artırılmalıdır.

Denizli'de en az tekstil sektörü kadar köklü bir geçmişe sahip olan dericilik sektörü, çok fazla sayıda fire vererek yatırımların tekstile kaymasına neden olmuştur. Denizli'nin ülkemiz için önemli bir kösele üretim merkezi olduğu kadar ahilik teşkilatının doğmasında ve yayılmasındaki etkisi de unutulmamalıdır. Bu geleneğin öncüsü olan Ahi Evren'in isminin yaşatılması için Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesinde yer alan yönetim binasının karşısındaki sokağın ismine "Ahi Evren Caddesi" adı verilmiştir, ancak bu durum yetersizdir. Denizli yerel yönetimleri tarafından Ahi Evren adına düzenlenecek olan çeşitli programlar ile hem Ahi Evren'in ismi anılmalı hem de ahilik teşkilatının deri sektörü üzerindeki etkileri ortaya çıkartılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Denizli, Dericilik, Deri, Tabakhane, Yeşilyuva Beldesi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

LEATHERWORK ACTIVITIES FROM PAST TO PRESENT IN DENIZLI

STRUCTURED ABSTRACT

Leather; is a cultural heritage being since presence the source for artistic products and revealing feelings, thoughts, pleasure and creativity, symbolizing, in a sense, the rise and development of civilization and emerging today almost in every field. Among the oldest professions in the world leatherwork (or tanning profession) has been the source for a wide range of disciplines and has been the subject of researches. Leatherwork in Denizli emerges as a profession continued for centuries from father to son in the master-apprentice relationship. Denizli, which has an important place in the emergence and spread of the ahi community in the past, is an important production center of stout leather in our country today. In the past, Denizli was important as the place where the ahilik organization-an ancient trade guild – was born and spread, and today it is an important centre of leather production.

Leatherwork in Denizli is considered as an important cultural value that connects past to present, today to future. This work which is done in terms of preserving, transferring to future generations, promoting on national and international level the leatherwork in Denizli, which has a long history and try to maintain its presence as an important cultural value, is of great importance as the source for the various disciplines.

In order to achieve the objectives in the light of our understanding, the implements required as observation, interview and on-site inspection techniques are used. To achieve the required data, the meetings with employees have been done by going to Yeşilyuva Borough (Acipayam) and Denizli Leather Specialized Organized Industrial Zone. Leather production stages, its conversion to products were examined and documented with photographs. In addition, a literature review was performed in order to set the study in a scientific context.

Denizli became known for its tradition of weaving, and is a city of rapidly increasing industrial production. However, Denizli's leather industry has as long a history as its weaving. Leather working started in Denizli with the conquest of this area by the Seljuks on 17 September 1176; after they took Honaz castle the first Turkish leather working activities in the region were begun here. When Türkmen tribes settled in Denizli, leather working developed further, and tanning activity started in the centre of the city. Ahi Evren, the founder of the Anatolian Ahi organization, arrived in Denizli in 1237; he developed the leather working which he had started in Kayseri, and laid the foundations of the Ahilik organization. Despite many difficulties, the tanning industry has continued its existence in Denizli, and has gone on to produce shoes, boots, book-binding, gun accessories and saddlery.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Leather took its form, was worked, and attained the value it has today in line with human developments. In Turkish culture, the products of quality leather working of high artistic value are to be seen in every aspect of social life. This study covers the historical development of leather working, especially from its beginnings to its spread to different parts of the world, its place in Turkish culture, and the effect of the ahilik organization and its leader Ahi Evren in the high period of leather working in Anatolia. Particular attention is drawn to the development of the leather industry in Denizli and its problems, to the Leather Working Organized Industrial Area and the “Our Heritage is Leather Working” project supported by the South Aegean Development Agency and the businesses that have moved there, and to the shoe production workshops in the town of Yeşilyuva, Acıpayam, and their employment of women. Recommendations deriving from research and interviews are set out below.

Despite all its problems – the attempts to keep the profession alive with traditional leather working techniques and the lack of research into new techniques, the shortage of trained personnel, the lack of necessary publicity and the loss of valuable traditions through short-sighted policies-Denizli’s leather working industry has continued to exist. In order to solve these problems with the help of local management and to regain the place the industry deserves in the national economy, solutions must be sought by increasing and diversifying projects such as the “Our Heritage is Leather Working” project. The employment of women in the shoe production workshops of Yeşilyuva should serve as an example to the whole of Turkey, and the employment of women in the leather working sector should be increased.

The leather industry in Denizli is at least as old as the textile sector, but it has declined and investment has gone to textiles. But it must not be forgotten that Denizli is an important centre in this country for the production of shoe leather and has been influenced by the birth and spread of the ahilik organization. In order to preserve the name of the founder of this tradition, the street opposite the management building in the Denizli Leather Working Organized Industrial Area has been named Ahi Evren Street, but this is not enough. Different programmes should be organized in the name of Ahi Evren by local administrations in Denizli to commemorate both the name of Ahi Evren and the influence of the ahilik organization on the leather sector.

Key Words: Denizli, Leatherwork, Leather, Tannery, Yeşilyuva Town

Giriş

Deri; var olduğu günden itibaren duygu, düşünce, zevk ve yaratıcılığın ortaya konulmasında bir araç, sanatsal ürünlere kaynaklık eden, bir anlamda uygarlığın doğuşunu-gelişimini simgeleyen ve günümüzde hemen hemen her alanda karşımıza çıkan bir kültürel varlıktır. Böylesine anlamları üzerinde taşıyan deri günümüzde hemen hemen her alanda karşılaştığımız temel hammadde olarak hayatımızın vazgeçilmezleri arasında yerini almıştır Dünyadaki en eski meslek grupları arasında yer alan dericilik çok çeşitli disiplinlere kaynaklık

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

etmiş ve araştırmalara konu olmuştur. Tüm dünyada büyük ilgi gören deri ürünler, uzun yıllardır ülkemizin birçok yöresinde üretilmiştir (Özdemir ve Çelik, 2013, s. 538). Geçmişte ahilik teşkilatının doğması ve yayılmasında önemli bir yere sahip olan Denizli, günümüzde ülkemizin önemli bir kösele üretim merkezidir.

Hayvanların evcilleştirilmeye başlanması ve tabiat şartlarına karşı koymak amacı ile deri ve deri işleciliği ilk çağlardan günümüze insanın ve teknolojinin değişimi-gelişimi ile şekillenmiş, örtünme-barınma ihtiyaçlarına cevap vermiş ve günümüze kadar ulaşmış sanatsal ve kültürel bir değer taşıyan bir meslek olarak varlığını sürdürmeye devam etmiştir. Deri, tamamen organik bir ürün olması nedeni ile taş ve ağaçtan sonra en çok kullanılan doğal malzeme olmuştur (Koyuncu Okca ve Koizhaiganova, 2014, s. 994).

Deri, taş, çakmaktaşı, kemik, hatta ağaç kadar dayanıklı olmayan, çabuk bozulabilen doğal bir malzeme olduğu için, ilk çağlardan beri çeşitli teknikler ile insanlar deriyi yağlayarak bozulmaktan korumaya çalışmışlar ve insanların zaman içerisinde deriyi çeşitli tekniklerde işlemeye başlamaları ile dericilik mesleği başlamıştır (Önol, 1984, s. 17). Bu tekniklerin kullanılması ile Mısır gibi çok sıcak ve kurak, Sibiryaya gibi çok soğuk bölgelerde ve Orta Asya bozkırlarında deri parçalarının çürümeden kalabilmesi mümkün olmuştur (Sakaoğlu ve Akbayar, 2002, s. 17). Bütün hayvanların ham derilerinin fiziksel ve kimyasal özelliklerinin birbirine benzer özellikler taşıması derinin işlenmesini kolaylaştırmıştır (Şenses, 1991, s. 1). Dünyadaki en eski meslek grupları arasında yer alan dericilik çok çeşitli disiplinlere kaynaklık etmiş ve araştırmalara konu olmuştur. Dericilik mesleğinde birden çok terim kullanılmaktadır. Geçmişte deri üreticilerine meslek terimi olarak “sepici veya debbag”, havyan derilerinden meşin, kösele imal etme işine “debagat”, bu işin yapıldığı yerlere “dabbaghane/debbagistan” gibi terimler kullanılırken, bu sözcükler “tabak”, “tabakhane”, “köşker”, “kavaf” örneklerinde olduğu gibi zamanla Türkçeleşmiştir (Sakaoğlu ve Akbayar, 2002, s. 76; Haytoğlu, 2006a, s. 92).

Denizli’de dericilik mesleği yüzyıllardır babadan oğula usta-çırak ilişkisi içerisinde devam eden geleneksel bir meslek olarak karşımıza çıkmaktadır. Denizli’de tabakhane esnafı arasında ham deriyi mamul deri haline getiren kişilere “tabak”, tabaklara ham deriyi temin eden kişilere ise “derici” adı verilmektedir (Haytoğlu, 2006, s. 21).

Denizli’de dericilik geçmişi günümüze, günümüzü geleceğe taşıyan önemli ekonomik, sanatsal ve kültürel bir değerdir. Bu çalışma köklü bir geçmişe sahip dericilik kültürünü yaşatmak, gelecek kuşaklara aktarmak, ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtmak ve çeşitli disiplinlere kaynaklık etmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Bu çalışmanın gerçekleşmesi için yöntem anlayışımız ışığında amaca ulaşmada gerekli araçlar olan gözlem, söyleşi ve yerinde inceleme teknikleri kullanılmıştır. Gerekli verilere ulaşmak için Yeşilyuva Beldesi’ne (Acıpayam) ve Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesine gidilerek çalışanlar ile bire bir görüşmeler yapılmıştır. Deri üretim aşamaları ve ürüne dönüştürülmesi yerinde incelenerek fotoğraflar ile belgelenmiştir. Ayrıca literatür taraması yapılarak bu çalışmanın bilimsel bir tabana oturtulması sağlanmıştır.

Dericiliğin Tarihsel Gelişimi

Oldukça eski bir geçmişi olan dericiliğin ilk izlerini M.Ö. 20.000’li yıllara tarihlenen duvar resimlerinde görmek mümkündür. M.Ö. 20.000 yıllarında Altimira Mağarasında (İspanya) duvar resimlerinde bizonlar ve onları avlayan avcılar sırtlarında postları ile deri kullanan ilk insanı belgelemektedir (Yıldız, 1993, s. 23). Ulaşılan belgeler dericiliğin M.Ö. 3000 yılından önce başladığını ve mamul deriye aynı yıllarda hem Mısır’da hem de Mezopotamya’da rastlandığını göstermektedir (Kanbay, 1993, s. 82). Yazılı kaynaklarda M.Ö. 3.000 yılından itibaren Mezopotamya, Mısır, Asur, Hitit ve daha sonra da Yunan ve Roma gibi çeşitli ülkelerde derinin

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

kullanılması, tabaklanıp işlenmesi, boyanması konusunda bilgilere rastlanmıştır (Yıldız, 1988. s. 22). Yapılan araştırmalar neticesinde dericiliğin Mısır, Anadolu ve Mezopotamya üçgeninde şekillendiği belgelenmiştir. Tarihteki ilk tabakhane Mısır'da Ghebelen bölgesindeki kazılarda bulunmuştur (Yelmen, 1998, s. 57).

Eski Çin'de dericilik oldukça geç çağlarda, askerlerin ihtiyaçları dolayısı ile gelişmeye başlamıştır. Bunun en önemli nedeni ise Eski Çin'de hayvan sayısının az olmasının yanı sıra Çin kültüründe canlı bir hayvanın öldürülüp, derisini ayağa giymenin Çinlilere garip gelmesidir. Oysaki daima at üzerinde yaşayan eski Türkler ile ataları hayatlarının her aşamasında deriden azami ölçüde yararlanmayı ustalıklı başarmışlardır (Ögel, 2000, s. 162-163). Türk topluluklarında deri süslemeciliği ata verilen önemden dolayı birbirinin gelişimine paralel olarak devam etmiştir (Gökçesu, 2002, s. 13-14).

Türk kültüründe dericiliğin Mezopotamya ve Orta Asya topraklarında başlayan ve daha sonra gelişim gösteren geleneksel bir ata mesleği olduğu bildirilmektedir. Türklerde en eski sanatlardan biri olma özelliğini göstermesinin yanı sıra çok gelişmiş ve önemli bir sanat dalı olarak karşımıza çıkan deri işlemeciliği, hayvancık ile geçimini sağlayan toplumların ikinci mesleği haline gelmiştir (Yelmen, 1998, s. 226-227; İşcan, 1970, s. 2).

Türklerin deriyi işleyip ürüne dönüştürmesi, deriye ihtiyaca cevap verebilecek fonksiyonlar kazandırması, tarihsel süreçte kültürel izler taşıyan ve sanat değeri yüksek nitelikteki eserlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Orta Asya kültüründe günlük yaşam biçimi içerisinde kıyafetten süs eşyasına, küçük ev eşyalarından hayvan koşum takımlarına kadar geniş bir yelpazede değerlendirilen birçok eşyanın yapımında deri kullanılmıştır. Derinin Anadolu'da önemli bir sanat kolu olduğunu gösteren birçok kanıt bulunmaktadır. Dünya yazıt tarihinde en meşhur yazı yazma aracı olan parşömen derisi (papirüsten sonra) ilk kez Bergama'da üretilmiştir. Osmanlı İmparatorluğu zamanında bir sanat merkezi olarak da işlev gören sarayda derinin hammadde olarak çok geniş bir yelpazede kullanıldığı ve üzerine boyama, nakış ve çeşitli süslemelerin yapıldığı da bilinmektedir (Gökçesu, 2002, s. 13-14). Bitkisel tabaklamanın Anadolu'dan Girit'e, oradan da Yunanlılara ulaştığı kaynaklara geçmiştir.

Anadolu'da Dericilik

Anadolu coğrafyasında dericilik, en eski ve yaygın meslek grubu içerisinde yer almıştır. M.Ö. 3000 tarihlerine ait olan bazı yontu ve kabartmalarda soylu sınıftan kişilerin törenlerde özellikle etek biçiminde post giydikleri bilinmektedir (Türktaş, 2004, s. 26). Boğazköy ve Alishar'da, M.Ö. 2800 yılına ait çocuk mezarında bulunan deri parçaları ve M.Ö. 1500-1200 yıllarına ait kazılarda çıkan eserlerden dericiliğin parlak bir dönem yaşadığı anlaşılmaktadır. M.Ö. 1400 yıllarında Urfa, Diyarbakır ve Van illerinin bulunduğu bölgede yaşamış olan Mitanniler'in ileri bir dericilik bilgisine sahip oldukları bilinmektedir. Anadolu dericilik sanatı üzerinde önce Roma ve Bizanslıların daha sonra da Selçuklu ve Osmanlı Türklerinin etkileri bulunmaktadır (Anonim, 2000, s. 26).

Anadolu'da dericilik en parlak dönemini Ahilik Kurumu içerisinde yaşamıştır (Tekin, 1993, s. 53). Ahilik 13. yüzyılda Anadolu'da kurulup, belli bir süre içinde, belli kurallar ile işlemiş esnaf ve sanatkarlar birliğidir. Anadolu'nun ticari olarak gelişmesi ve şehirleşmesi açısından önemli sayılan ahilik kurumu o dönem savaş sanayisinin de önemli bir unsuru olan deri sektörünü de elinde tutması ile dikkat çeken bir hareket olmuştur (Haytoğlu, 2006, s. 30). Bu birliğin kurucusu ve deri işlerinin örgütlenmesinde önemli rol oynayan kişi, kendisi de bir derici olan ve debbağlığın piri olarak tanınan Ahi Evren'dir. (Çağatay, 1991, s. 6). Bazı kaynaklarda Ahi Evran olarak da bilinmektedir. Ahi Evren'in Denizli'de bir süre yaşadığı bilinmektedir. Ahi Evrenin Denizli'de yaşadığı süre içerisinde tabaklığı öğrettiğine dair bilgiler bulunduğu gibi Denizli'den

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

öğrendiğine dair bilgiler de bulunmaktadır. Gelibolulu Ali’nin “Kühn’ül Ahbar” isimli eserinde önceleri Konya’da yaşadığı daha sonra da Denizli’de bahçıvanlık yaptığı belirtilmektedir. Hacı Bektaş Veli Velâyetnamesi’nde ise Ahi Evren’den bahsederken Ahi Evren’in önce Denizli’den Konya’ya ardından da Kayseri’ye gittiğini oradan da Kırşehir’e gidip yerleştiği bilgisine yer vermiştir (Bayram, 1991, s. 34-35). Ahilik teşkilatını kuran Ahi Evren’in Denizli’deki yaşamı ile ilgili kesin bilgiler olmamasına rağmen bir dönem Denizli’de yaşadığı gerçeği ve Denizli’deki esnaf geleneğinin oluşumuna ve ticaret hayatına katkıları göz ardı edilemez.

Özellikle 16. ve 17. yüzyılda deri terbiyesi ve deri eşya yapanlar hakkındaki bilgilere ünlü seyyah Evliya Çelebinin Seyahatnamesi’nde rastlanmaktadır. İstanbul, Konya, Trabzon, Edirne, Urfa, Bağdat gibi merkezlerde çok değişik derilerin imal edildiği, bunların renk, kalite ve süsleme açısından üstün özellikte olduğu açıklanmaktadır. Evliya Çelebi 17. yüzyılda İstanbul’da 700 debbağhane olduğundan ve dükkânlarda çeşitli renklerde sahtiyanların varlığından söz etmektedir (Delibaş, 1989, s. 1-7). Evliya Çelebi Seyahatnamesi’nde Ahi Evren’den bahsederken keramet sahibi bir veli olarak bahsetmektedir. Kayseri’de debbağlık yaparken Kayseri hâkimi ile aralarında geçen bir husumetten dolayı Denizli’ye geldiğini ve burada defnedildiği bilgisini vermektedir (Bayram, 1991, s. 39).

Geçmişte Denizli’de Dericilik

Denizli, ismini dokumacılık kültürü ile tanıtmış, sanayi ve üretimin hızla yol aldığı bir şehirdir. Ancak Denizli’de dericilik sanatı da dokumacılık sanatı kadar derin bir geçmişe sahiptir. Denizli’de dericilik bu yörenin Selçuklular tarafından 17 Eylül 1176 yılında fethedilmesi ile başlamış ve Honaz kalesinin ele geçirilmesinden sonra burada ilk yöresel Türk dericilik faaliyetinin temeli atılmıştır. Türkmen boylarının Denizli’ye yerleşmesi ile birlikte dericilik daha da gelişmiştir ve tabaklar Denizli merkezinde de faaliyet göstermeye başlamıştır. Bir deri ülkesi olan Türkiye’nin kösele üretim merkezi Denizli’dir. Tabaklık için en önemli ihtiyaç sudur. Denizli merkezi, Honaz, Yeşilyuva Beldesi (Acıpayam), Güney ve Narlıdere Köyü’nde (Buldan) tabaklığın var olması ve gelişmesi bol suya bağlıdır. Bu yerleşim yerlerinde geleneksel tekniklerde sahtiyan ve çığ kösele (gön) imal edilerek çizme ve yemeni yapımında kullanılmıştır (Toker, 1977, s. 204).

Denizli dericiliğinin gelişmesinde asıl adı Nasıruddin Ebul-Hakayık Mahmud bin Ahmed el Hoy olan Ahi Evran’ın büyük bir katkısı bulunmaktadır. 1171’de Azerbaycan’ın Hoy kasabasında doğan Ahi Evran çocukluğunu ve gençliğini bu ülkede geçirir. 1205 yılında Kayseri’ye gelen Ahi Evran burada bir deri atölyesi kurar. Kayseri’de devletin desteği ile debbağları ve diğer sanatkarları da içine alan büyük bir sanayi sitesinin kurulmasına öncü olur (Elkatmış ve Demirbaş, 2013, s. 721). Anadolu Ahi Örgütü kurucusu Ahi Evren 1237 yılında Denizli’ye gelerek Kayseri’de başladığı dericilik mesleğinin gelişmesini sağlamış ve Ahilik örgütünün temelini atmıştır (Bozbay, 1995, s. 44). 17. yüzyılda Evliya Çelebi tarafından yazılmış olan Seyahatname’de Honaz’da iki zaviye ve bir debbağhaneden bahsedilmektedir (Türktaş, 2004, s. 26). Ahi Evren debbağların piri ve Anadolu Ahiliği’nin mimarı olurken Denizli tabaklarının (Bkz. Fotoğraf: 1) ilk ahi temsilcisinin Ahi Sinan olduğu bilinmektedir (Haytoğlu, 2006, s. 29). Ahilik teşkilatını kuran Ahi Evren’in Denizli’deki yaşamı ile ilgili birçok bilgi kayıt altına alınmıştır. Ancak bu bilgilerin doğruluğu konusunda kesin bir kaniya varılamamıştır. Ahi Evran’ın hayatı ve eserleri üzerine yapılan çeşitli çalışmalara rağmen Ahi Evran’ın biyografisinde büyük boşluklar, cevaplanması gereken sorular vardır (Köksal, 2014, s. 68). Denizli’de bir süre yaşamış olması gerçeği, Denizli’de ticari hayat ve esnaf geleneğinin oluşması ve bu güne kadar izlerini devam ettirmesi açısından oldukça önemlidir (Haytoğlu, 2006, s. 31, Haytoğlu; 2006a, 96).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Fotoğraf 1: Denizli'nin İlk Tabakları

Denizli'de tabaklık bir dizi zorluklara rağmen varlığını devam ettirerek ayakkabı, çizme, cilt, silah aksesuarı ve saraçlık olarak gelişimini sürdürmüştür. İhtiyaca yönelik olarak hayvan koşum takımları ve eğerler deriden imal edilmeye devam edilmiştir (Sinanoğlu, 1998, s. 6). Buldan, Güney ve Çal ilçelerinde yetişen palamut ve mazı Denizli tabaklığı açısından oldukça önemlidir. 1844-1845 yılları arasında Acıpayam ve çevresinde deri ile ilgili meslekleri yapanlar, diğer meslek grupları içerisinde beşinci sırada yer almıştır (Haytoğlu, 2006, s. 37).

Osmanlı Devletine ait Aydın Vilayet Salnameleri'nde Denizli il merkezinde meşin, kavsala, vaketa ve sahtiyan imal edilen büyük bir tabakhane olduğu belirtilmektedir. Denizli tabakhanesinde üretilen deri mamullerinin büyük kısmının İzmir, Konya, Karahisar, Aydın'a gönderildiği ve Denizli'de 1908 yılında altmış beş tane tabak imalathanesinin bulunduğu bilinmektedir (Haytoğlu, 2006, s. 40).

Tabaklık 13 yüzyıldan itibaren sadece Denizli'de değil aynı zamanda Yeşilyuva Beldesinde de büyük bir gelişim göstermiştir ve Cumhuriyet Döneminin başlarına kadar yoğun bir şekilde sürdürülmüştür. Tabaklık Yeşilyuva Beldesinde Ahi Kayser tarafından öğretilmiştir. 19. yüzyılda kasabanın alt eteklerine değin akan ve kentin ortasından geçen Cıllan ve Macar Dereleri boyunca sıralanmış olan tabaklar daha sonra Seyrekler Tepesi civarında toplanmıştır. Bu tabakhanelerde geleneksel yöntemler ile kösele, sahtiyan ve meşin gibi deri ürünler üretilmiştir (Haytoğlu, 2006, s. 26-27). Sanayi ve ticaret ağırlığının Denizli'ye kayması, bölgenin önemli pazarlarından Karahöyük pazarının önemini yitirmesi Yeşilyuva Beldesinde yapılan dericilik faaliyetlerini olumsuz yönde etkilemiştir. Tabaklık zaman içinde kaybolmaya başlamıştır.

20. yüzyılda Denizli'de dericiliğin genel durumuna bakıldığında, yüzyılın başında bu sanatın oldukça ileri ve çok yaygın bir meslek dalı olduğu görülmektedir. 1917 yılında Çanakkale Savaşı için Denizli'de seferberlik ile oluşturulan 11. Piyade Tümeni'nin büyük bir çoğunluğunun debbağlardan oluştuğu bildirilmektedir. Bu dönemde dericilik Denizli ilinde en çok gelir sağlayan mesleklerin başında gelmekteydi. İstanbul'dan sonra ülkenin en güzel derileri Denizli'de

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

üretilmekteydi. Günümüzde dokumacık alanında ün yapmış birçok firmanın geçmişte debbağlık ile uğraştığı da bilinmektedir (Türktaş, 2004, s. 27).

Denizli’de ilk kurulan ve Osmanlı Devleti döneminde de kullanılan tabakhaneler, Cumhuriyet Dönemi başlarında, Valilik, Hastane ve Saltak Caddelerinde faaliyet göstermekteydi. Tabaklar çarşı, istasyon ve şehir arasında seksen dört dükkân ve beş yüz çalışan ile iki bin ton deri işler vaziyetteydi. 1925 yılında Halil Kahyaoğlu’na ve Şems-i Terakki Debagat şirketine ait iki tane modern imalathanenin kurulduğu bilinmektedir (Şakir, 1927, s. 67).

1930’lu yıllara kadar Tabaklık Denizli’de en çok gelir getiren mesleklerin başında gelmiştir. 1930 yılından sonra tabaklar yavaş yavaş bu meslek grubundan uzaklaşarak farklı meslek gruplarına doğru kaymaya başlamıştır (Türktaş, 2004, s. 27). Denizli’de tabakhanelerin şehir içinde kalması ve kokusu ile çevreyi rahatsız etmesi nedeni ile 1935 yılında dönemin valisi olan Fuat Tuksal’ın önermesi ve desteği ile Kirişhane mevkinde taşınmıştır (Haytoğlu, 2006, s. 45). Yeni yerine taşınan tabakhanelerde deri imalatı yılda 975 tona ulaşmıştır. İşlenen deriler Aydın, Nazilli, İzmir, Afyon, Isparta, Dinar, Burdur, Konya, Akşehir, Kütahya, Eskişehir, Ankara, Adana, Mersin, Gaziantep ve Urfa’ya hammadde kaynaklığı yapmıştır. Bu üretim kapasitesi ile Denizli tabaklığı İstanbul-Yedikule’den sonra Türkiye’de ikinci sırayı almıştır (Bayraktar, 1937, s. 8-9). O döneme göre modern bir planlama ile yeni tabakhaneye ilk olarak 40 deri imalathanesi yapılarak birinci adanın hizmete geçmesi sağlanmıştır. 1942 yılında ise ilave 40 deri imalathanesi ile ikinci ada hizmete geçmiştir. 1948-1950 yıllarında da üçüncü ada binaları tamamlanarak imalat yapılmaya başlanmıştır (Haytoğlu, 2006, s. 45). 1951 yılında tabakların ihtiyaç duydukları her türlü maddenin temini ve imal edilen mallara pazar bulmak, malların satışını sağlamak, tabaklara uygun avanslar vermek, üretim ve pazarlamada standardizasyon sağlamak ve gelişen sanayiye takip ederek üyelerin ilerlemesini sağlamak üzere “Denizli Tabaklar Küçük Sanat Kooperatifi” kurulmuştur (Haytoğlu, 2006, s. 65). 1988 yılında Denizli tabakhanesinde 30 deri işleme tesisinin faaliyet gösterdiği bilinmektedir. 1992-1993 yıllarında Denizli’de 11 yeni fabrika üretime başlamıştır. Bu fabrikalar arasında deri fabrikaları da bulunmaktadır (Haytoğlu, 2006, s. 74).

Sanayi ve teknolojinin ilerlemesine paralel olarak yeni bir kent görünümü kazanan Denizli’de dericilik mesleğinin halen Kirişhane bölgesinde ve şehrin değişik bölgelerinde dağınık bir şekilde yerleşmiş olması ve kontrolsüz yapısı; şehrin en büyük sorunlarının başında gelmiştir. 1935 yılında şehrin dışı olarak görülen Kirişhane bölgesi 1975 yıllarından sonra şehrin hızla büyümesi sonucu şehrin içinde kalmıştır. Kirişhane bölgesindeki tabakhanelere ait su arıtma tesislerinin bulunmaması ve bu tesislerin kurulmasına fiziki şartların elverişli olmaması, mevcut atıkların şehir kanalizasyonunda akıtılması gibi olumsuzluklar günden güne sorun olmaya başlamıştır. Bu sorunlar yüzünden deri firmalarının, her türlü üretim sürecine uygun teknoloji kullanımı ile daha verimli ve çevreye duyarlı bir iş kolu haline getirmek için, Kirişhane bölgesinden organize bölgeler çerçevesinden başka bir yere taşınması gündeme gelmiştir. Uzun yıllar Kirişhane Mahallesi’nde hizmet verdikten sonra Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’na yapılan başvurular sonucu Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesinin kurulması, 15 Ocak 1994 tarihli resmi gazetede yayımlanarak hizmet kapsamına alınması Denizli’nin üst yönetimleri tarafından sağlanmıştır (Bozbay, 1995, s. 44). 1953 tarihinde Denizli Tabak Esnaf Odası, 1994 yılında da Denizli Deri Sanayicileri Derneği kurulmuştur. Denizli Deri Sanayicileri Derneği, deri organize sanayinin örgütlenmesi çalışmalarının sürdürülmesi ve yürütme organı olması amacı ile kurulmuştur. 1997 yılında ise Denizli tabaklarının bir kısmı tarafından S.S. Tabaklar ve Dericiler Küçük Sanat Kooperatifi kurulmuştur (Haytoğlu, 2006, s. 83-84).

Günümüzde Denizli’de Dericilik

Denizli, günümüzde özellikle kaba kösele alanında uzmanlaşmıştır. Ülke ihtiyacının %70’ini karşılamaktadır. Denizli’de dericilik alanında çok gelişmiş makineler kurulmasa da

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

özellikle kösele üretimi gelişmektedir. Son yıllarda kullanılan kimyasal maddeler, dericilikte üretimi hızlandırmış, kolaylaştırmış ve bu mesleği zorlaştıran etmenlerden birisi olan kötü kokuyu büyük oranda azaltmıştır (Türktaş, 2004, s. 28). Bu gelişmelerin bu mesleği yok olmaktan kurtarması ümidi ile Denizli’de deri üretimi devam etmiştir. Ancak birçok sorun ile mücadele eden deri üretim sektörünün sıkıntıları tamamen çözülememiştir.

Türkiye’de 1920’li ve 1930’lu yıllarda her kasabada bir tabakçılık işine rastlanırken, zanaatın zamanla sanayiye dönüşmesi, işin özünde ileri teknolojinin yer alması, rekabet koşulları, çevre kirliliği olgusu dericiliğin belli bölgelerde, giderek de deri organize bölgelerinde yer almasını gerektirmiştir (Özdemir, 2007, s. 79). Deri işletmelerinin genellikle 1960 yıllardaki teknolojilere sahip olması, çalışma şartlarının kötü olması ve yeni teknolojik şartların oluşturulması ile rekabet edilebilir bir duruma gelmesini sağlamak üzere Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi’nin (OSB) kurulmasının ardından tüm firmaların taşınıp faaliyete geçmesi gerekiyordu. Ancak maddi imkânsızlıklar nedeni ile taşınamayan firmalar bulunduğu için Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) tarafından 2012 yılı proje teklif çağrısı kapsamında deri ve kösele sanayinde faaliyet gösteren işletmelerin Denizli Deri Organize Sanayi Bölgesine taşınmasını sağlamak için ve toplam bütçesi 3.000.000 TL olan “Mirasımız Dericilik” projesi gerçekleştirilmiştir. “Mirasımız Dericilik” projesinin öncelikleri, işletmelerin Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesine taşınması, üretim alanlarının genişletilmesi, üretim kapasitesinin, verimliliğin ve ürün çeşitliliğinin artırılması, işletmelerde çevreye duyarlı üretim süreçlerine ve atık yönetimine geçişin sağlanması olarak belirlenmiştir. Bu projeden derinin tabaklanması ve işlenmesi, kürkün işlenmesi ile boyanması alanında faaliyet gösteren ve KOBİ tanımına uyan işletmeler faydalanmıştır.

Denizli’ye 34 km uzaklıkta Denizli-Ankara karayolu üzerinde bulunan ve Honaz İlçesi-Kaklık Beldesi’ne 4 km tali yol ile bağlı Elmalı Tepesinde bulunan 235 hektarlık alana fabrika binalarının yapılması ile hayat bulan Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi’ndeki işletmeler çalışmalarına başlamışlar ve yıllarca hayata geçmesini bekledikleri faaliyetleri burada sürdürmeye devam etmektedirler. Şehir merkezinde Tabakhane adı ile anılan bölgede bulunan işletmelerin büyük bölümünün üretim için yeni binalara geçtiği Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi; tamamlanan arıtma tesisi, üretim merkezleri ve makine ekipmanları ile Türkiye’nin en modern Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi konumuna gelmiştir. Başta çevreye duyarlı depolama ve arıtma tesislerinin yanı sıra modern teknik altyapısı ile ülkemiz dericilik sektörünün dünya pazarında önemli bir temsilcisi haline gelmiştir (Bkz. Fotoğraf: 2-3-4-5-6-7-8).

Fotoğraf 2-3-4-5-6-7-8: Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesindeki Firmalarda Deri Üretimi

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nde hizmet vermeye başlayan firmalar toplamı 11 adettir. 10 tanesi aktif olarak çalışmakta 1 tanesi ise henüz yeni kurulmaktadır. Arif Bilal KARAAĞAÇ'dan alınan bilgilere göre Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi günlük 2000 m³ atığı temizleyecek kapasiteye sahiptir. Türkiye'de şu anda sadece Bursa'da bulunan Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nin ardından, ikinci olan Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nde Blower Binası, Kimya Binası, Belt-Press Binası, Dengeleme Havuzu, Biyolojik Reaktör Havuzları, Kimyasal Çökertme Havuzu, Kum Tutucu, Hızlı-Yavaş Karıştırıcı ve Uzak Çatılı Çamur Depolama Alanı bulunmaktadır (Bkz. Fotoğraf: 9-10-11-12).

Fotoğraf 9-10-11-12: Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi Arıtma Tesisleri

Üç kuşaktır dericiliği meslek olarak yürüten bir aileden gelen deri mühendisi Ali KAYA'dan alınan bilgilere göre; Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi'nde kullanılan büyük baş derileri kropon (kuyruktan ilk boyun çizgisine kadar boyuna, etekler hariç enine olan sırt ve sağrıyı içine alan kısım) halinde başta İtalya olmak üzere Belçika, Hollanda, İrlanda, Amerika, İngiltere ve Fransa gibi Avrupa ülkelerinden ithal edilmektedir.

Denizli'de kösele olarak işlenen deriler İspanya, Portekiz, İtalya, Ürdün, Mısır, Suriye, Çin, Ukrayna ve Rusya'ya ihraç edilmektedir. Son yıllarda ayakkabılarda kullanılan tabanların yerine plastik ve değişik maddelerden üretilen sağlıksız tabanların tercih edilmesi tüketicileri köseleden uzaklaştırmıştır. Dünya ülkeleri köselenin değerini daha iyi bildiği için birçok ülke İstanbul, İzmir ve Denizli'den ithal ettiği köseleler ile farklı çalışmalar yapmaktadır.

Tarihsel süreç içerisinde ayakkabı üretiminde Denizli, Denizli içinde de Yeşilyuva Beldesi hep önemli merkezlerden biri olmuştur. Geçmişte belde nüfusunun % 95'i geçimini ayakkabı üretiminden sağlamaktaydı (Türktaş, 2014, s. 180). Günümüzde ise Yeşilyuva Beldesi geçmişte

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

olduğu kadar olmasa da halen önemli bir ayakkabı üretim merkezidir. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de yöre insanı geçimini genellikle ayakkabı üretiminden sağlamakta ve hemen hemen her ev bir ayakkabı üretim atölyesi şeklinde hizmet vermektedir (Bkz. Fotoğraf: 13-14-15). Bu küçük belde yılda 3 milyon çifte yakın ayakkabı üretilmekte ve bunların 36 bin çifti Almanya, Hollanda, İngiltere ve Fransa gibi ülkelere ihraç edilmektedir (Türktaş, 2014, s. 183)

Fotoğraf 13-14-15: Yeşilyuva Beldesi Ayakkabı Üretim Atölyeleri

Ahmet BAKIRTAS'tan alınan bilgilere göre Yeşilyuva Beldesinin en büyük özelliği ayakkabı üretiminde aktif olarak kadınların da çalışıyor olmasıdır (Bkz. Fotoğraf: 16-17-18-19). Özellikle kadınların küçük yaştan itibaren ayakkabı üretiminin içerisinde olması belde ekonomisinde kadınların da söz sahibi olması sonucunu getirmiştir. Günümüzde Yeşilyuva Beldesinde neredeyse dünya çapına hizmet verecek kalitede ayakkabı üretilmektedir. Hatta Türkiye ve Avrupa'nın bazı önemli markaları burada ayakkabı ve terlik ürettirmektedirler (Türktaş, 2014, s. 183).

Fotoğraf 16-17-18-19: Yeşilyuva Beldesi Ayakkabı Üretim Atölyelerinde Çalışan Kadınlar

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Günümüzde Denizli'de Deri Sektörünün Sorunları

Teknoloji ve sanayinin ilerlemesi göz önünde bulundurulmadan babadan-oğla, ustadan çırağa geçen teknikler ile deri sektörünün devam ettirilmeye çalışılması, ağır ve zor bir meslek olarak görülmesi, geleneksel deri işleme tekniklerinin kullanılmaya devam edilmesi bu meslek grubuna verilen en büyük zararların başında gelmektedir.

Denizli, tekstili ile tanınmış bir il olmasına rağmen, kösele üretimi ile de Türkiye'nin en önemli üretim merkezlerinden birisi olduğu çok fazla bilinmemektedir. Ancak deri endüstrisi, plastik endüstrisinin mamul deri ve kösele üretimine darbe vurması, yeni yatırım yapacakların gerekli maddi kaynağı bulamaması, yeterli nitelikteki eleman temin edilememesi, işleme tekniklerinde modernizasyona gidilmemesi gibi nedenlerden dolayı zaman içerisinde sıkıntıya uğramıştır.

Geçmişten günümüze uzanan dericiliğin kültürel mirasımız olma niteliğini taşıması nedeni ile gelecek nesillere de aktarılması zorunludur. Denizli ve çevresinde suyun bol olması dericiliğin gelişiminde önemli bir faktör olmuştur. Ancak bir takım sorunlar Denizli özelinden ziyade tüm ülke dericiliğinin ortak sorunudur. Ülkemizdeki dericilik sektörünün en önemli sorunları arasında ham derinin bir standarda bağlanmamış olması, mezbahalar yönetmeliğinin uygulanmaması, suni deri ile hakiki deri arasındaki haksız rekabetin önüne geçilememesi ve kalifiye eleman açığıdır. Ayrıca yurt dışından ithal edilen ham deri ve kimyasal malzemelerin temini de bir diğer sorundur. Özellikle Çin'in deri piyasasına girmesi, sektörü oldukça olumsuz etkilemiştir. Bu sorunlar aynı zamanda Denizli için de geçerlidir. Bu alanda üniversitelerde eleman yetiştirmeye yönelik programlar ve bazı yüksekokullarda dericilik bölümleri kurulmuştur. Fakat günümüze kadar bu sektör hakkında birçok olumsuz düşünce kişilerin bu konu ile ilgili eğitim almasını engellemiş, son yıllarda gelişen dericilik mesleğinin eleman açığı karşılanamaz duruma gelmiştir. Şu anda çalışmakta olan 40 ile 50 yaş arasındaki ustalardan sonra çırak ve kalfa yetişmemiştir. Babadan oğula usta-çırak ilişkisi içerisinde sürdürülen bu meslek kurumsallaşarak diğer firmalar ile iş birliği yapmalı, rekabet kendi aralarında değil uluslararası boyuta taşınmalı ve güç birliği sağlanmalıdır.

Sonuç

Deri insanoğlunun gelişim süreciyle şekil almış, işlenmiş ve bugünkü değerine kavuşmuştur. Türk kültüründe dericilik sosyal hayatın her boyutunda kaliteli işçilik ve üstün sanat değeri taşıyan ürünler ile dikkati çekmektedir. Bu çalışmada dericiliğin tarihsel gelişimi, özellikle ilk izlerinden itibaren farklı ülkelerdeki yayılışı, Türk kültüründeki yeri, ahilik kurumunun öncüsü Ahi Evren ve dericiliğin Anadolu'daki parlak dönemine ahilik teşkilatının etkisi konularına değinilmiştir. Özellikle Denizli'deki dericiliğin gelişimi ve sorunlarına, Güney Ege Kalkınma Ajansı (GEKA) tarafından desteklenen "Mirasımız Dericilik" projesi kapsamında hayat bulan Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi ve buraya taşınan işletmelere, Yeşilyuva Beldesi'ndeki (Acıpayam) ayakkabı üretim atölyeleri ve bu atölyelerdeki kadın istihdamına dikkat çekilmiştir. Yapılan alan araştırması ve kaynak kişi görüşmeleri sonucunda aşağıdaki öneriler ortaya konulmuştur.

Denizli'de dericilik sektörü; geleneksel deri işleme teknikleri ile mesleğe devam etme çabaları, işleme tekniklerinde yenilik arayışına girilmemesi, eğitilmiş personel açısından yetersiz kalınması, gerekli tanıtımların yapılmaması ve günü kurtarma politikaları yüzünden geçmişteki değerini kaybetmiş olsa da varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Tüm bu olumsuzlukların yerel yönetimlerin de desteği ile giderilmesi ve ülke ekonomisinde hak ettiği değeri alması için "Mirasımız Dericilik" projesi gibi projelerin artırılarak ve çeşitlendirilerek dericilik sektörünün sorunlarına çözümler aranmalıdır. Yeşilyuva Beldesi'ndeki (Acıpayam) ayakkabı üretim atölyelerinde kadınların çalışması tüm Türkiye'ye örnek teşkil etmeli ve dericilik sektöründe kadın istihdamı artırılmalıdır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Denizli’de en az tekstil sektörü kadar köklü bir geçmişe sahip olan dericilik sektörü, çok fazla sayıda fire vererek yatırımların tekstile kaymasına neden olmuştur. Denizli’nin ülkemiz için önemli bir kösele üretim merkezi olduğu kadar ahilik teşkilatının doğmasında ve yayılmasındaki etkisi de unutulmamalıdır. Bu geleneğin öncüsü olan Ahi Evren’in isminin yaşatılması için Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesinde yer alan yönetim binasının karşısındaki sokağın ismine “Ahi Evren Caddesi” adı verilmiştir, ancak bu durum yetersizdir. Denizli yerel yönetimleri tarafından Ahi Evren adına düzenlenecek olan çeşitli programlar ile hem Ahi Evren’in ismi anılmalı hem de ahilik teşkilatının deri sektörü üzerindeki etkileri ortaya çıkartılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Anonim (2000). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı. Deri ve Deri Mamulleri Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ham Deri ve Kürk Alt Komisyon Raporu*, Ankara: Devlet Planlama Teşkilatı Yayınları.
- BAYRAKTAR, N. (1937). “Sanayi Vaziyet”. *İnanç (Aylık Halkevi Dergisi)*, Sayı: 7.
- BAYRAM, M. (1991). *Ahi Evren ve Ahi Teşkilatı’nın Kuruluşu*, Konya.
- BOZBAY, B. (1995). “Kösele Üretiminde Önemli Bir Merkez; Denizli”, *Deri/Leather Fashion Dergisi*, Sayı: 37.
- ÇAĞATAY, N. (1991). *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- DELİBAŞ, S. (1989). “Osmanlı Sarayında Deri”. *Deri/Leather Fashion Dergisi*, Sayı: 33.
- ELKATMIŞ, M. ve DEMİRBAŞ, M. (2013). “Ahi Evranı Velinin Düşüncelerinin Demokrasi Kültürüne Yansımaları/The Reflections of Ahi Evran’s Ideas on The Culture of Democracy”. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, ISSN: 1308-2140, Volume: 8/3, www.turkishstudies.net, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4565>.
- GÖKÇESU, Z. (2002). *Deri Teknikleri*, İstanbul: YA-PA Yayınları.
- HAYTOĞLU, E. (2006). *Denizli’de Tabaklık (Dünden Bugüne)*, Isparta: Fakülte Kitapevi Yayınları.
- HAYTOĞLU, E. (2006a). “Denizli Tabaklığı Üzerinde Ahiliğin Rolü ve Geleneksel Etkisi”. *Denizli 1. El Sanatları Kongresi (Uluslararası Katılımlı 10-12 Mayıs 2006)*, Denizli: Gazi Kitapevi.
- İŞCAN, H. (1970). *Türk Süsleme Sanatı*. Eskişehir: Ülkü Matbaası.
- KANBAY, H. (1993). Derinin Öyküsü, *Art Decor*. Sayı: 7.
- KOYUNCU OKCA, A. ve KOIZHAIGANOVA, M. (2014). “Deri Halı Üretimi ve Bakımı/ Production And Care Of Leather Carpets”. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, ISSN: 1308-2140, Volume: 9/2, www.turkishstudies.net, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.6442>.
- KÖKSAL, M. F. (2014). “Ankâ-Yı Maşrık’a Göre Hacı Bektaş ve Ahi Evran’ın Osmanlı Devleti’nin Kuruluşundaki Rollerini/According To Anka-Yı Mashriq, The Roles Of Mystics In The Foundation Of Ottoman Empire, *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, ISSN: 1308-2140, Volume: 9/9, www.turkishstudies.net, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7468>.

- ÖGEL, B. (2000). *Kültür Tarihine Giriş 5*, Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- ÖNOL, G. (1984). “İnsanlığın En Eski Sanatlarından: Deri”. *Deri*, Deri Sanayicileri Derneği Yayın Organı.
- ÖZDEMİR, M. (2007). “Türk Kültüründe Dericilik Sanatı”, *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*. Sayı: 20.
- ÖZDEMİR, M. ve ÇELİK D. (2013). “Safranbolu İlçesinde Yemeni Yapımı/Kerchief Making in Safranbolu Sub-Province”. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, ISSN: 1308-2140, Volume: 8/6, www.turkishstudies.net, Doi Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4652>.
- SAKAOĞLU, N. ve AKBAYAR, N. (2002). *Derinin Anadolu'da Bin Yıllık Öyküsü*, İstanbul: Creative Yayıncılık.
- SİNANOĞLU, C. (1998). Dericilik, *Denizli Ticaret Odası Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 15.
- ŞAKİR, K. (1927). *Tarihi, Coğrafi, İçtimai, Sıhhi, İktisadi Noktai Nazardan Denizli*, İstanbul.
- ŞENSES, İ. U. (1991). *Deri Teknolojisi*, İstanbul.
- TEKİN, Z. (1993). “Osmanlı Debbağhanelerinde Kullanılan Aletler ve Dericilik Tabirleri”. *İlim ve Sanat Dergisi*, Sayı: 37.
- TOKER, T. (1977). *Denizli Ekonomisi*, Denizli: Denizli Holding A.Ş.
- TÜRKTAŞ, M. (2014). “Yeşilyuva'da Ayakkabıcılık”. *Yeşilyuva Bildiriler*, Denizli: Denizli Grup Gazetecilik Matbaacılık Ltd. Şti.
- TÜRKTAŞ, M. (2004). “Denizli'de Debbağlık (Tabaklık-Dericilik)”. *Geçmişten Günümüze Denizli Yerel Tarih ve Kültür Dergisi*, Sayı: 2.
- YELMEN, H. (1987). “Yeryüzündeki İlk Deri Kullanım, Mağara Resimlerinde İlk Deri Giysiler”. *Deri*, Sayı: 40.
- YELMEN, H. (1998). *Kazlıçesme'de 50 Yıl II*, İstanbul: Ezgi Ajans Reklamcılık ve Yayıncılık.
- YILDIZ, N. (1988). “Tarih İçinde Deri”. *Deri Dergisi*, İstanbul: Ezgi Ajans, Sayı: 51.
- YILDIZ, N. (1993). *Eski Çağda Deri Kullanımı ve Teknolojisi*, İstanbul: Marmara Üniversitesi Yayınları.

Kaynak Kişiler

- Ahmet BAKIRTAŞ, 1956 doğumlu, Yüksekokul Mezunu, 1999-2014 Acıpayam-Yeşilyuva Kasabası Belediye Başkanı, 08.10.2013 tarihli görüşme.
- Ali KAYA, 1966 doğumlu, Üniversite Mezunu, Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi: Deri Mühendisi, 11.09.2014 tarihli görüşme.
- Arif Bilal KARAAĞAÇ, 1989 doğumlu, Lise Mezunu, Denizli Deri İhtisas Organize Sanayi Bölgesi: Elektrik Teknisyeni, 11.09.2014 tarihli görüşme.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

KOIZHAIGANOVA, M., KOYUNCU OKCA, A., Geçmişten Günümüze Denizli’de Dericilik Faaliyetleri, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10/6 Spring 2015, p. 603-618, ISSN: 1308-2140, www.turkishstudies.net, DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8072>, ANKARA-TURKEY

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 10/6 Spring 2015

